

Lisbeth Smedegaard Andersen

Bibelens kvinder (København: Kristeligt Dagblads Forlag, 2022). 320 s.

Teologen og kunsthistorikeren Lisbeth Smedegaard Andersen har gjort god brug af sin tværfaglige ekspertise og kreativitet i *Bibelens kvinder*, en visuelt poleret og elegant udgivelse, hvori hun genfortæller bibelske tekster til et bredere publikum med fokus på korpusets kvinder.

De første 207 sider vedrører Det Gamle Testamente. I denne underdel følger Smedegaard Andersen det gammeltestamentlige narrativs interne kronologi: Hun begynder med urtidsmyter og stammødre, fortsætter med eksodus og ørkenvandringen, går videre til dommernes tid og afslutter med kongetiden. Dog er det sidstnævnte forstået ekspansivt: Ud over tekster om Israels og Judas monarkier er også Esters Bog, der foregår i persisk tid, og udvalgte poetiske tekster (visdomsbøger og Højsangen) inkluderet i kapitlet.

Bogens sidste tredjedel omhandler Det Nye Testamente. Smedegaard Andersen introducerer tekstsamlingens historiske baggrund, herunder datering og kvinders vilkår i det romerske samfund. Derefter begynder hun sin oversigt med de tidligste tekster, dvs. Paulus' ægte breve, og samlingens andre breve med skiftende perspektiver på kvinder. I det følgende betragter hun de synoptiske evangelier, Apostlenes Gerninger og Johannesevangeliet. Allersidst tilbyder hun en teologisk refleksion over kvinder i løbet af historien og fremhæver Det Nye Testaments indflydelse på kvindernes frigørelse.

Smedegaard Andersens brug af bibeltekster giver anledning til to spørgsmål. For det første forbliver det uklart, hvad det er for en "Bibel", hun opererer med, især med hensyn til apokryferne. Hun diskuterer Judits Bog (s. 120-121), inddrager de græske tilføjelser til Esters Bog og Daniels Bog (s. 189-190, 194-195) og er opmærksom på *Sophia* i Visdommens Bog (s. 200-201), men ignorerer f.eks. Tobits Bog med flere kvindelige karakterer. For det andet engagerer Smedegaard Andersen sig ganske vist med en imponerende mængde tekster, men nogle relevante kilder (især Klagesangen, forskellige lovttekster og Johannes' Åbenbaring) er ikke med.

Smedegaard Andersen har en god forståelse for teksttyper. Hun redegør f.eks. for formålet med myter og genkender det deuteronomistiske historieværks ideologi (s. 107) og lange tilblivelseshistorie (s. 142). Smedegaard Andersen accepterer heller ikke forestillingen om Jesu særligt positive forhold til kvinder uden kritik (s. 212); dog problematiserer hun ikke tilstrækkeligt den antagelse, at den tidlige kristendom var bedre for kvinder end tidens jødedom (s. 311). På trods af en vis historisk bevidsthed er bogen generelt ikke forskningsbaseret, som f.eks. i spekulatjonen om, at den første skabelsesberetning "er opstået i et nomadesamfund" (s. 15), og at slangen identificeres med Satan (s. 24). Smedegaard Andersen er ofte fantasifuld i sin fortolkning. Alt dette er i tråd med hendes udsagn, at "bogen ikke er

en teologisk fagbog" (s. 10), men penduleringen mellem kritisk og ukritisk læsning fremstår som lidt inkonsekvent.

Ligeledes er bogen noget sporadisk set ud fra et kønsforskningsperspektiv. Smedegaard Andersen skriver, at det ikke giver mening "at læse Bibelen for at finde beviser på kvindeundertrykkelse" på grund af teksternes baggrund i et patriarkalsk samfund (s. 143). Alligevel præsenterer hun kritiske observationer. F.eks. forbinder hun fortællingen om Susanna med #MeToo (s. 195) og diskuterer Paulus' tekster grundigt. Mens der er få henvisninger til forskningslitteratur i bogen, identificerer Smedegaard Andersen kvindeundertrykkelse og bygger på forskning i sin bibelfortolkning netop i forhold til Paulus (s. 217-220). Det samme kritiske blik ville dog have været nyttigt i forhold til mange andre tekster med mindre direkte kirkepolitisk relevans, f.eks. når Smedegaard Andersen beskriver slutningen af Ruths Bog som "happy end" (s. 140) og identificerer kvinden fra En-Dor som en heks og troldkvinde (s. 142, 152-154). Desuden går meget af den sociale diversitet og kompleksitet blandt Bibelens kvinder tabt, eftersom titlerne tit fremhæver matriarker, heltinder og kongelige kvinder.

Bogens delvis uvidenskabelige karakter gør den imidlertid ikke irrelevant for forskere. Tværtimod er den måde, hvorpå Smedegaard Andersen bringer forskellige intertekster (både skrifter og billeder) sammen, yderst inspirerende og berigende med hensyn til forskning, undervisning og formidling. De udvalgte tekster dækker litteratur fra oldtiden til Den Danske Salmebog og Margaret Atwood. Også de udvalgte billeder af klassikere og nutidens dansk billedkunst dækker bredt, hvilket gør bogen både velforankret i traditionen (i hvert fald hvad angår den vesteuropæiske) og dialogisk hinsides explicit bibelreception.

Elisa Uusimäki